

מיד עם שיחורום, אחרת ממה יאכילו את הילדים שלהם?

אתה מאמין שניתן לשקם עבריינים, אתה מאמין שעבריינות אינה טבע שני לאדם?

באלף אחוז אני מאמין בשיקום. שוחחתי עם אסירים, אני יודע שנמאס להם, לכן הם לומדים, לכן הם רוצים להתקדם בחיים. למה לא לתת לאסיר צ'אנס? אין פחד! אני מכיר המון אסירים שהשתקמו כתוצאה מכך שעבדו במשך המאסר שלהם במיפ-עלים פרטיים. ברגע שהם קשורים למקום-עבודה, הם ממשיכים לעבוד שם. למה, למשל, לא להקים מיפעלים בבתי-הסוהר? כל המדינה קונה טלוויזיות, למה שלא יקימו מעבדה במעשהיה? יש שם כרגע מהנדס-אסיר, היושב על עבירות מס, והוא מוכן להכשיר אסירים טכנאים, למה לא? השיקום צריך לעמוד בראש דאגת נציבות בתי-הסוהר, אחרת כל עבריון יחזור לכלא מתוך חוסר-ברירה.

מהו הידור המסופק לאסיר רים?

יש כל מיני תוכניות: יש סרט אחת לשבועיים, סירטי פעולה בעיקר, המסופקים עליידי הוועדה-הפועל של ההסתדרות. אני עצמי לא הייתי הולך לסרטים, אלא אם כן זה היה קאובוי.

ומה עם סטיווייה?

במחנה אלף מותר לראות טלוויזיה עד תשע וחצי בערב, ואין אף אסיר שמחמיץ את האפשרות הזאת.

מהו יחסם של האסירים, שרובם בני עדות המזרח, לסדרת "עמוד האש", אוף התייחסו לפרקים עד השואה?

נתקלתי בתופעה מדהימה של אסירים שלא ידעו כלל על השואה. בני 23 שלא למדו בבתי-ספר, הם היו מרותקים לחרכי-גית, לא האמינו שהיה דבר כזה, והתי-בקשתי עליידי להרצות בפניהם על הנושא. גם את מיבנה הכנסת וההסתדרות לא ידעו, הברות וההימה אחי.

האם האסירים באים להריצאות מרצונם?

כן, יש כל מיני הרצאות. לא מומן הרצה בפנינו, בהתנדבות. מרצה שביקר בקהילת יהודיות נידחות. הוא הרצה בליווי שיקר פיות. לאחרונה התחילה במחנה פעילות תרבותית ענפה. ההנהלה באה לידי מודעות שצריך לתת תרבות ותוכן לחיי האסירים. היום, למשל, לא מעבירים מחנה אחד למשנהו אסיר שלא נמצא באחד מהחוגים. החוגים חשובים מאוד, ואת כולם מעביר רים מתנדבים, העושים מלאכת-קודש. חברי קיבוץ גזר, הסמוך למעשהיה, שהם ברובם עולים מדרום-אפריקה, מעבירים למשל חוג לקאראטה, שהוא מאוד פופולרי. רציני לעודד מתנדבים מרחובות, אבל המנהל, שאיל רוזנפלד, סירב. הוא פחד מהקשר ביני לבין הרחובותיים. בכל-זאת הגיעה לכלל פעם קבוצת ריקודים ופעם נבחרת כדורסל.

האם היו דך עימותים עם הנהלת הכלא?

בהתחלה הייתה לי תקופה קשה ביותר. הייתי בעייה בשביל ההנהלה. הם לא ידעו איך לאכול אותי. אני הצהרתי שאני רוצה להיות כיתר האסירים, והם, כדי שלא יגידו שמפני שאני רכטמן אני זוכה לפריובילגיות, מיקדו עלי את תשומת-הלב, וזה פגע בי. אם, למשל, הייתי מבקש משהו שאסיר אחר היה מקבל, אני לא הייתי מקבל אותו. כיה ההנהלה פחדה שגידו שקיבלתי משום שאני רכטמן, טוב, אחרי תקופה מסוימת הסתגלנו אחד לשני.

היו דך בעיות עם סוהר שי הכטיח לך כבית-המישפט העיקרון שהוא יסור אתך את העניינים בי כלא.

כן, זה היה כשנסעתי לעירעור בעליון. ידלין אמר לי: שלא תתן להם לשים לך אויקים, גם אני לא נתתי להם. אמרתי: אם יש חוק, אז כולם שווים, אבל אם ידלין נסע בלי אויקים, מדוע שאני אסע (המשך בעמוד 54)

סאיג, באה לבית אחיה כדי לסייע לאשתו ההרה לאפות עוגיות לקראת חג הפסחא הקרב. שני גיפים עמוסים מג'וליס הגיעו לבניין המועצה בכפר יסיף. רימון נזרק לאולם הכינוסים שבקומה השנייה, אך לא התפוצץ. אחד מנוסעי הגיפים עלה לקומה השנייה. הוא התייצב בפתח האולם, וממרחק בטוח ירה בנושק אוטומטי אל הרימון כדי לפוצצו.

הצוררות הללו נתנו את האות. 400 איש, חמושים בנושק, שהמתינו לאות מאחרי גיבעה, בצידו הדרום-מערבי של כפר יסיף, הסתערו קדימה. הגיפים חזרו מבית המועצה ונסעו ברחוב הראשי ממטירים אש אוטומטית ומשליכים רימונים לשני עברי הכביש.

אחד הכדורים פגע בסאיג חדר דאוד, סוהר מכלא דמון, שחזר הביתה אל אשתו ההרה. הכדור פגע בחזהו. הוא שכב בבית, מתבוסס בדמו. לא הייתה כל אפשרות לפגותו. מאוחר יותר, כאשר ביקשה אחותו של הפצוע מאיש מיסטרטה שיעזור בפניו, נדחפה פנימה, לתוך הבית. כאשר פונה, היה זה מאוחר מדי. הוא מת מאיבוד דם בבית-החולים בנהריה.

אנשי המיסטרטה היחידים שמילאו כנראה את תפקידם היו אנשי נקודת המיסטרטה במקום. שלושת אלה, בראשות רביסמל אפרתי, הגיעו לבית-הספר. ושלפו את גיפסם. אפרתי אמר: "רק על גופותינו הם יכנסו לבית-הספר!" הוא גם הוציא קריאה לאנשי הכפר, להשתמש להצגתם, במיקרה הצורך, בנושק שברשותם, גם אם זהו נושק לא-חוקי. הוא הבטיח כי הדבר יהיה על אחריותו שלו. מנהל בית-הספר וצוות המורים נשארו עם התלמידים. מורקוס התקשר למיסטרטה מייד עם תחילת הפוגרום. הוא נמצא בבית המועצה כאשר הושלך לשם הרימון. אך השוטרים לא הגיעו כדי לעצור את הפורעים.

באיזור מצויים כוחות רבים. הם נראים שם עכשיו. בצומת הכבישים ג'וליס-ירקא כפריסיף נמצאת היום מחלקה של מיסטרטה הגבול. גיפים של מיסטרטה-הגבול והמיש-טרה מסתירים ללא הרף בכפריים הנסערים, אך כל זה מאוחר מדי. אילו נמצאה המיש-טרה במקום כאשר היה בה צורך, הייתה נוכחותה מיותרת עכשיו.

דרומית

לדרום-לבנון

כפר יסיף יודעים לספר על מחסום מיסטרתי שעצר 80 מאנשי ירקא, שביקשו להגיע לכפר יסיף כדי להפריד בין אחיהם הדרוזים מג'וליס ובין אנשי הכפר. יודעים לספר על 40 אנשי מיסטרטה חמושים באלות ובקסדות, שנמצאו בקירבת מקום, אך לא הגיעו לכפר.

הפוגרום בכפר יסיף נמשך שעה ו-45 דקות. זהו זמן ארוך מאוד. במהלכו אפשר היה להחיש כוחות מיסטרטה וצבא מאיזור ברדיוס של שישים קילומטרים - אילו היה למישהו עניין בכך. אך נראה שהשר הממונה על המיסטרטה, יוסף בורג, לא חשב שמה שמתרחש בכפר יסיף מחייב פעולה מיוחדת. הוא ידע מראש על מה שעלול להתרחש בכפר. גם מפכ"ל המיסטרטה והקצינים הכפופים לו, כמוהם כקציני מיסטרטה-הגבול, המחזיק כוחות בסביבה, לא סברו שעליהם להתערב. אריה איבצן הגיע לכפר במסוק רק יום אחרי הפוגרום.

גם שריהביטחון לא התערב, אף לא מפקד פיקוד הצפון. האלוף אביגדור כהן-גל, העסוק במילחמה בין-עדתית אחרת, בי דרום לבנון.

האם יתכן שהדרוזים בג'וליס קיבלו כבר ביום הראשון רמז שלא כדאי להם להסכים לסולחה, ומשום כך דחו את נסיונותיה של ועדת-הפיוס? מי היה מעוניין בליכוי מילחמה בין הדרוזים של ג'וליס והנוצרים והמוסלמים שבכפר יסיף - כמה עשרות קילומטרים דרומית לחזית-מילחמה אחרת בלבנון? לשם מה?

מתכונת המאורעות שהתרחשו בתגליל המערבי מזכירה להפליא את מתכונת הפוגרומים בריוסה ובאוקראינה, שנערכו תמיד כאשר הפורעים ידעו שהשילטון עומד לצידם, ולא יגע בהם לרעה. הם ידעו שיש להם כמה שעות שבהן יוכלו לעשות ככל העולה על רוחם - והמיסטרטה תגיע מאוחר מדי.

הכלל שהנחה כנראה את השילטונות, גם הוא עתיק יומין. הרומאים ניסחו אותו במילים קצרות ובוטות: הסרד ומשול.

"עולת רום" לחיי הנכסף?

המארגנים ביקשו לגייס חלק נכבד מההכנסות ממכירת הכרטיסים למופע האומנים בהיכל-התרבות ומהמכירה הפומבי בית במלון הייטס. זמן קצר לפני תחילת השידור הבינו המארגנים כי האולמות יהיו ריקים, ופתחו את הדלתות בפני הקהל הרחב. מאוחר יותר הסתבר שרק חמישית מהכרטיסים נמכרו.

"המילחמה הגדולה"

התזהבנות הגדולה של המתרימים דחקה לקרן זווית את האפשרות להחליט מראש מה הם הקריטריונים לגבי חלוקת הכספים, מי יהיו הגופים שיהנו מהכספים, לאילו מטרות, וכיצד יאורגן המיבצע. כולם שמחו לקראתו: כל אחד מהגופים הקשורים בלידים נכים הבין מההגדרה - "תרומה לילד הנכה בישראל" - כי הוא זכאי לחלק מהתרומות. האירגונים שידעו מראש על המיבצע ושלקחו בו חלק, היו ששת האירגונים הגדולים בארץ: אילן, ניצן, שמע, מיכה, אקים ואלות. אירגונים אלה ראו כמובן מאליו שכספי התרומות יתחלקו רק ביניהם. מאוחר יותר, כשנודע לשאר האירי-

רי לואים עלה לבמה. הצופים הרבים של מיבצע הטלתרום, שציפו לרגע הגדול, לא ידעו כלל במה היה כרוך בואו של הברדן המפורסם. הטלוויזיה רצתה יוקרה. זו הסיבה היחידה לכך שגירי לואיס הובא לארץ. אומר מרכז הוועדה הציבורית של המיבצע, ניסים פרג.

כאשר הועלתה ההצעה להביא את גירי לואיס לארץ עליידי הטלוויזיה, התנגדו לכך נציגי אירגוני הנכים, שבידם הייתה הסמכות לאשר את ההוצאות הכספיות השונות למיבצע. אנשי הטלוויזיה לא התייאשו, ודאגו למימון ההופעה. חברת אל-על תרמה את הסעתו מניו-יורק ובי חזרה, חברת ארקיע תרמה את הטיסות בארץ, ומלון שרתון תרם את מימון שהייתו הכל סודר, פרט למימון הטיסה של לואיס עם שיבעת אנשי צוותו מלאס-אנג'לס לניו-יורק, שעלתה 700 אלף לירות. האחראים לאישור כספי הטלתרום סירבו לשלם את הכסף, ומרכז הוועדה הודיע למפקי שעליו לממן את הטיסה מכיסו. המיקרה עם גירי לואיס הינו דוגמה קטנה לסירבול ולחוסר-התיכונן שאיפיינו את הטלתרום.

מיבצע הטלתרום למען הילדים הנכים הינו השני במיסר. במיבצע הראשון נאספו תרומות למען ילדי קמבודיה, אך

הורים קריים והילד יואב

הטיפול השוטף בילד הנכה כרוך בשהייה צמודה עמו, מסבירה האם, נעמי. התרוצצות לטיפולים בשלושה בתי-חולים רחוקים, וטיפול פיזיותרפיה כל השבוע גוזלים זמן רב וכסף רב. את הדברים האלה שכחה הוועדה.

כאשר התרומות נמסרו לידי נציג הטלי ויוזיה, שהיה אמור להעביר את התרומות, צצו בעיות רבות. הדבר שממנו נזהרו אנשי הוועדה הצי-בורית היה התקדים שנוצר במיבצע קמי בודיה. מטרתם הייתה לשלוט באופן מוחלט בכל הקשור לכספים. ולנתב אותם לידיים הנכונות. אך למרבית הצער, דומה שהדבר היחיד שעליו נתנו את הדעת, היה הניסיון למנוע הוצאות גדולות בעת התרמת ה-כספים.

ההחלטה של הגופים האחראים על התקי ציב היתה להפריש תישעה מיליון ליי עבור הוצאות המיבצע. החלטה זו נשמרה